

Landstingsstyrelserna/regionstyrelserna

Rekommendation om mobilitetsstöd till folkhögskolorna 2018

Dnr 17/03851

Förbundsstyrelsens beslut

Styrelsen för Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har vid sammanträde den 13 oktober 2017 beslutat

att rekommendera landstingen och regionerna att schablonbeloppet för budgetåret 2018 uppgår till 400 kronor per deltagarvecka,

att man byter namn från interkommunal ersättning till mobilitetsstöd

att SKL tillsammans med RIO, OFI och representanter för landsting/regioner, tar fram nya tillämpningsanvisningar för mobilitetsstödet

att SKL vidare undersöker om det är möjligt att ta fram en överenskommelse eller annan ersättningsmodell mellan SKL, landstingen/regionerna och folkhögskolorna gällande mobilitetsstöd till folkhögskolorna

Bakgrund

SKL har sedan 1970-talet årligen fattat beslut om fastställande av ett schablonbelopp som rekommendation för regioner och landsting för interkommunala ersättningar för utbildningar vid folkhögskolor. Rekommendationen har präglats av ömsesidighet och regioner och landsting har över tid i stort sett följt SKL:s rekommendation. Regionala variationer och tolkningar har dock förekommit och under vissa perioder har några landsting/regioner valt att inte följa rekommendationen.

En översyn påbörjades därför 2014 och återupptogs 2016 då en arbets- och referensgrupp tillsattes som undersökt om det går att ta fram ett nytt system för interkommunal ersättning. Ett underlag togs fram och skickades på remiss till samtliga regioner och landsting, Rörsefolkhögskolornas intresseorganisation (RIO), Offentligägda folkhögskolors intresseorganisation (OFI) och Folkhögskoleföreningen inom SKL (Fhf). Utifrån remissyttrandet ser SKL i nuläget inget skäl till att förändra modellen med en rekommendation, men att förändringen av namnet, nya tillämpningsanvisningar samt administrativa förenklingar är en övergångslösning.

Rekommendationen och resultatet av översynen redovisas i **bilaga 1**.

Sveriges Kommuner och Landsting

Lena Micko
Ordförande

Tillväxt och samhällsbyggnad
Maria Jacobsson

Översyn interkommunal ersättning

Bakgrund

Sveriges kommuner och landsting (SKL) har sedan 1970-talet årligen fastställt ett schablonbelopp som rekommendation och underlag för beräkning av interkommunala ersättningar för utbildningar vid landstingens och regionernas folkhögskolor.

Rekommendationen har präglats av ömsesidighet och regioner och landsting har över tid i stort följt SKL:s rekommendation. Regionala variationer och tolkningar har dock förekommit och under vissa perioder har några landsting/regioner valt att inte följa rekommendationen.

En arbets- och referensgrupp, utsedd av SKL och med representanter från regioner och landsting, Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation (RIO), Offentligägda folkhögskolors intresseorganisation (OFI) och Folkbildningsrådet (FBR), har därför undersökt om det går att ta fram ett nytt system för interkommunal ersättning. Uppdraget var att hitta en modell som stimulerar till mobilitet, är enkel och tydlig samt bidrar till stabilitet och effektivitet (finansiellt och administrativt) både för huvudmän och för folkhögskolor. Resultatet av arbets- och referensgruppens arbete är att det inte är motiverat att föreslå en helt ny modell i nuläget, men att man i processen har identifierat ett antal utmaningar med modellen framöver. Förslaget presenterades för SKL:s beredning för kultur och fritid 2017-06-08 (se bilaga 1).

Förslaget gick ut på att SKL fortsätter att ta fram en rekommendation för mobilitetsstöd för folkhögskola, men byter namnet från interkommunal ersättning till mobilitetsstöd. SKL får i uppdrag att, tillsammans med RIO, OFI och representanter för landsting/regioner, ta fram nya tillämpningsanvisningar. Anvisningarna ska också innehålla konkreta förslag för att underlätta administrationen kring stödformen. SKL:s kultur- och fritidsberedning får i uppdrag att undersöka vidare om det är möjligt att ta fram en överenskommelse mellan SKL, landstingen/regionerna och folkhögskolorna gällande mobilitetsstöd till folkhögskolorna.

SKL:s kultur- och fritidsberedning valde att skicka ut förslaget till förändringar av den interkommunala ersättningen på remiss till samtliga regioner och landsting, OFI, RIO samt till Folkhögskolor i förening inom SKL (Fhf).

Utöver att yttra sig över förslagen skickade kultur- och fritidsberedningen några kompletterande frågor till remissinstanserna, som man ombads svara på. Frågorna var:

- Vilka är de viktigaste förutsättningarna, för er organisation, att göra det möjligt för individen att studera på vilken folkhögskola som helst i Sverige?

- Påverkar det regionala utvecklingsuppdraget synen på folkhögskolorna och i så fall hur?
- Vilka är det största utmaningarna för folkhögskolorna och deras verksamhet framöver?
- Vilken roll ser ni att SKL ska eller kan ha i frågor som rör folkhögskolorna?

Sammanställning av remissyttrandena

Arton regioner och landsting samt OFI, Fhf och RIO har valt att lämna in remissyttrande över förslaget. Därutöver har ytterligare en organisation lämnat in remissyttrande: Västra Götalands bildningsförbund.

Flertalet av remissinstanserna ställer sig bakom förslaget: Västerbottens läns landsting, Region Halland, Region Örebro län, Region Jönköpings län, Region Gotland, Region Östergötland, Region Gävleborg, Region Kronoberg, Landstinget Sörmland, Landstinget Västernorrland, Landstinget Blekinge, Region Skåne och Region Västmanland samt OFI, Fhf och RIO. Flera av dessa remissinstanser ser fram emot en smidigare och enklare administrativ hantering och håller också med om bedömningen att rekommendationen i dess nuvarande form är det bästa alternativet i nuläget. Flera lyfter dock att om mobilitetsstödet även fortsättningsvis ska bygga på rekommendationer från SKL bör samtliga regioner och landsting förhålla sig solidariskt till regelverket.

Region Värmland och Landstinget Dalarna ställer sig bakom förslaget generellt, men har vissa synpunkter. Region Värmland förordar till exempel att SKL även i fortsättningen tar fram en rekommendation, men att den måste kompletteras med ytterligare argument som stärker intentionerna med mobilitetsstödet. Region Värmland menar också att det krävs mer underlag om för- och nackdelar med överenskommelser för att kunna bedöma om det kan vara en bättre lösning än nuvarande rekommendation. Region Dalarna ställer sig bakom samtliga förslag, men föreslår att det ska heta mobilitetsersättning istället för mobilitetsstöd.

Region Uppsala är delvis positiv till förslagen, men har precis som Stockholms läns landsting, synpunkter bland annat på nivån på rekommendationen. Dessa båda regioner/landsting är de två som i dagsläget inte förhåller sig till rekommendationen fullt ut. Region Uppsala är också en av de regioner där kostnaderna för interkommunal ersättning överstiger intäkterna. Region Uppsala konstaterar att det saknas ekonomiska medel för att följa SKL:s förslag, men ”finner dock att det vore önskvärt att Region Uppsala kan ingå i en gemensam överenskommelse för ett mobilitetsstöd”. Både Stockholms läns landsting och Region Uppsala vill också att SKL gör en konsekvensanalys av vad en eventuell överenskommelse skulle komma att innebära, framförallt ekonomiskt.

Västra Götalandsregionen anser att systemet med interkommunala ersättningar är utdaterat och inte anpassat utifrån de förändringar som skett både på folkhögskolorna och regionernas utvecklingsuppdrag. Västra Götalandsregionen hänvisar också till den

utredning som de gjorde 2015 där de kom fram till att de ville avveckla ersättningen till folkhögskolor utanför det egna länet och ersätta det med ett regionbidrag till folkhögskolor i det egna länet. De ställer sig därför inte bakom förslaget.

Svaren på de kompletterande frågorna

De viktigaste förutsättningarna för att göra det möjligt för individen att studera på vilken folkhögskola som helst i Sverige menar många av remissinstanserna är just den interkommunala ersättningen, att den är likvärdig och har legitimitet.

Det som regioner och landsting ser som de största utmaningarna framöver är att rekrytera kompetent personal och att kunna möta personer med skiftande behov. Den långsiktiga finansieringen av verksamheten, framförallt för internatfolkhögskolorna, lyfts också av flera regioner och landsting, men även av OFI, Fhf och RIO.

De flesta remissinstanserna anser att SKL:s roll är att företräda de offentligägda folkhögskolorna och bevaka deras intressen. Flera ser också att SKL har en roll bevaka folkhögskolefrågor generellt och ur ett omvärldsperspektiv. SKL:s nätverkande roll lyfts också. Några ser SKL som en samordnande part mellan regioner och landsting och dialogpart mellan rörelsefolkhögskolor och de offentligägda folkhögskolorna. Någon lyfter att SKL i högre utsträckning än idag kan bidra till att synliggöra folkhögskolornas arbete. SKL skulle även kunna spela en viktig och samordnande roll för regionala politiker, med kultursamverkansmodellen som förebild.

Svaret på frågan om det regionala utvecklingsuppdraget påverkar synen på folkhögskolorna och i så fall hur redovisas i sin helhet i bilaga 2, eftersom dessa svar skiljer sig mycket åt. Generellt ser regioner och landsting att folkhögskolorna framförallt spelar stor roll både som viktiga utbildningsanordnare.

Sammanfattning

Remissyttrandena samt svaren på de kompletterande frågorna visar att det finns en vilja att stödja individers möjlighet att gå en folkhögskoleutbildning, oavsett var i landet som utbildningen finns. Två tredjedelar av regionerna och landstingen som har lämnat remissyttrandet menar att den nuvarande formen med en rekommendation från SKL:s sida fungerar väl, men att tillämpningsanvisningarna behöver ses över samt hanteringen av stödet underlättas administrativt. Några regioner och landsting lyfter problematiken med nivån på schablonbeloppet och att det skulle bli ännu svårare att hitta en gemensam och hållbar ekonomisk nivå med en överenskommelse. En region menar att modellen är helt daterad.

Utifrån detta ser SKL i nuläget inget skäl till att förändra modellen med en rekommendation, men att förändringen av namnet, nya tillämpningsanvisningar samt administrativa förenklingar bara är en övergångslösning. De synpunkter som kommit in under remissperioden visar på ett behov att SKL fortsätter att undersöka alternativa

ersättningsmodeller, som bland annat tar hänsyn till de utmaningar som folkhögskolorna själva samt huvudmännen har identifierat men även till de förändrade uppdrag som regioner och landsting har idag. Det behövs också en fördjupad konsekvensanalys för hur olika modeller skulle kunna slå ekonomiskt, både för enskilda folkhögskolor och regioner/landsting.

Förslag till beslut

Beredningen för kultur och fritid föreslår styrelsen besluta

1. att rekommendera landstingen och regionerna att schablonbeloppet för budgetåret 2018 uppgår till 400 kronor per deltagarvecka,
2. att man byter namn från interkommunal ersättning till mobilitetsstöd
3. att SKL tillsammans med RIO, OFI och representanter för landsting/regioner, ta fram nya tillämpningsanvisningar för mobilitetsstödet, som även innehåller administrativa förenklingar
4. att SKL undersöker vidare om det är möjligt att ta fram en överenskommelse eller någon annan hållbar ersättningsmodell mellan SKL, landstingen/regionerna och folkhögskolorna gällande mobilitetsstöd till folkhögskolorna

Tillväxt och samhällsbyggnad
Maria Jacobsson

Översyn interkommunal ersättning till folkhögskolor

Bakgrund

SKL har sedan 1970-talet årligen fattat beslut om fastställande av ett schablonbelopp som rekommendation och underlag för beräkning av interkommunala ersättningar för utbildningar vid landstingens och regionernas folkhögskolor. Interkommunal ersättning är den ersättning som den studerandes hemlandsting/region betalar ut då en studerande väljer att gå en utbildning på folkhögskola i ett annat landsting/region. Bidraget är till för att underlätta rörligheten i landet. Rekommendationen har präglats av ömsesidighet och regioner och landsting har över tid i stort sett följt SKL:s rekommendation. Regionala variationer och tolkningar har dock förekommit bland annat när det gäller ersättningsnivån och under vissa perioder har några landsting/regioner valt att inte följa rekommendationen.

Uppdraget att hitta nya former för interkommunal ersättning

I *SKL och folkbildningspolitiken* (2012) tog SKL på sig uppdraget att se över den interkommunala ersättningen: "SKL kommer att omgående stödja/initiera en diskussion mellan landstings-/regionföreträdare respektive folkhögskoleföreträdare för att finna framtida former för ett mellan landsting/regionerna gemensamt finansierat "mobilitetsstöd" (det som idag utgör systemet för interkommunal ersättning)". Anledningen var bland annat den intressekonflikt som latent finns mellan anslagsgivning och anslagsmottagande där folkhögskolornas oberoende ska säkerställas samtidigt som regioner/landsting samt stat vill kunna se effekter och påverka utfall av bidrag. Men en annan anledning att se över rekommendationen är att folkhögskolornas verksamhet har förändrats. Distansstudier, filialer och korta kurser är exempel på relativt nya företeelser inom folkhögskolan och som alla kan påverka systemet med interkommunal ersättning i olika grad.

Utifrån detta gjordes en kartläggning/utredning 2014 (se bilaga 1). Där uttryckte regioner och landsting att det var bra att det finns en rekommendation för hur interkommunala ersättningar för folkhögskolestudier ska hanteras. Dock identifierades att den interkommunala ersättningen innebar en tung administrativ börda för regioner och landsting. Ett antal förslag togs fram, som framförallt handlade om att förenkla de administrativa rutinerna, men eftersom folkhögskolorna då var i begrepp att byta sitt administrativa system lades utredningen och förslagen på is.

2016 återupptogs arbetet bland annat efter att frågan hade diskuterats i kultur- och fritidsberedningen med anledning av att Västra Götaland hade tagit beslut om att inte tillämpa SKL:s rekommendation.

En arbets/referensgrupp utsågs för att arbeta med översynen och för att spegla samtliga perspektiv så utsågs två representanter från landsting/ regioner, två från OFI (Offentligägda folkhögskolors intresseorganisation), två från RIO (Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation) och en från Folkbildningsrådet. SKL har varit sammankallande. Arbets/referensgruppen har träffats tre gånger. Gruppen har förutsättningslöst undersökt om det går att ta fram ett nytt system för interkommunal ersättning som stimulerar till mobilitet, är enkelt och tydligt samt bidrar till stabilitet och effektivitet (finansiellt och administrativt) både för huvudmän och för folkhögskolor.

Finansiering av folkhögskoleverksamheten

Det finns totalt 154 folkhögskolor i Sverige och de finansieras genom statsbidrag och landstingsbidrag. Att staten och landstingen/regionerna svarar gemensamt för finansieringen av folkhögskoleverksamheten, är något som SKL ställer sig bakom. SKL ser det dock som önskvärt att det kommunala och landstingskommunala stödet i högre grad utformas som ett komplement till det statliga grundstödet¹.

Landstingens/regionernas bidrag till folkhögskoleverksamheten kan delas upp i:

- Huvudmannabidrag till de egna folkhögskolorna
- Inomlandstings-/regionbidrag till både de egna folkhögskolorna och RIO-folkhögskolorna, ofta baserat på procent av deltagarveckans värde
- Interkommunala ersättningar till samtliga folkhögskolor för deltagare som väljer att studera på folkhögskolor utanför det egna landstinget/den egna regionen.

Landstingens/regionernas totala bidrag till folkhögskolorna är ca 690 miljoner kronor, varav den interkommunala ersättningen är 88 miljoner kronor (siffror från Folkbildningsrådet gällande 2015).

Nivån på den rekommenderade interkommunala ersättningen har byggts på den statliga ersättningen. Den uppgår till 25 procent av det av Folkbildningsrådet fastställda volymbidraget per deltagarvecka och är tänkt att täcka merkostnaderna för att ta emot deltagare från andra regioner/landsting än det egna.

Generellt har Folkbildningsrådets definitioner, föreskrifter och regler för att bedriva folkhögskoleverksamhet gällt även för den interkommunala ersättningen. Det har dock funnits vissa undantag. SKL har därför tillsammans med RIO och OFI tagit fram tillämpningsanvisningar för rekommendationerna. De senaste togs fram 2013. Det finns dock utrymme för tolkningar i anvisningarna och frågan om vem som har tolkningsföreträde har kommit upp.

¹ SKL och folkbildningspolitiken, 2012

Nuläge

Arbets/referensgruppen inledde sitt arbete med att identifiera nyttan och fördelarna med att ha möjlighet att fritt få välja var i landet man vill studera, utifrån individens, folkhögskolornas och regioners/landstingens perspektiv (se bilaga 2). Principen att fritt kunna välja vilken utbildning och skola den enskilde vill gå finns inom hela utbildningsväsendet och är kanske extra viktig när det gäller folkhögskola där själva studieformen, den geografiska platsen och studietakten kan vara avgörande för den enskilde att ens börja studera. Det finns också en samhällsekonomisk vinst i att olika skolor kan erbjuda olika inriktning och specialisering, men också att folkhögskolorna kan vara en del i att bygga en attraktiv region och dra till sig nya invånare. Genom en nationell rekrytering och intagning säkerställs deltagarunderlaget på folkhögskolorna och är en förutsättning för en mångfald av utbildningar.

För att få en bild över hur många deltagare en region ”tar emot” respektive ”skickar iväg” tog Folkbildningsrådet fram statistikmaterialet som visar nettoöverskott respektive underskott av antalet deltagare per landsting/region. Statistikavdelningen på SKL sammanställde materialet i bifogade kartbild och tabell som tydligt visar hur strömmarna mellan landstingen/regionerna ser ut under en termin (se bilaga 3). Detta underlag visade att det totala antalet deltagare som en region/ett landsting tar emot respektive skickar iväg är relativt jämt, men att några regioner/landsting går med ”överskott” (d.v.s. skickar iväg fler deltagare än de tar emot), medan andra går med ”underskott” (d.v.s. tar emot fler deltagare än de skickar iväg). Siffrorna och flödena säger dock ingenting om andra för- respektive nackdelar det kan ha att ta emot eller skicka iväg deltagare till/från andra delar av Sverige.

Underlaget visade ett behov att ta fram en lista över de enskilda folkhögskolor som tar emot flest deltagare från andra regioner/landsting än det egna, eftersom de också bör vara mest beroende av den interkommunala ersättningen². Folkbildningsrådet tog fram även detta underlag, som visar att ett relativt begränsat antal skolor har många så kallade utomlänselever och att de ofta är skolor med en väldigt specifik profil samt att de oftast är internatskolor. Skolorna är utspridda i hela landet. Dessa skolor är väldigt beroende av den interkommunala ersättningen idag.

Arbets/referensgruppen gjorde även en specialstudie av distansstudier, eftersom det är – ur folkhögskoleperspektiv - en relativt ny företeelse och för att det har varit en del frågor kring detta när det gäller tillämpningsanvisningarna för interkommunal ersättning.

² Statistikunderlaget visade dock på vissa brister, bland annat beroende på att folkhögskolorna har rapporterat in olika i systemet, men också för att man har rapporterat in i ett nytt system. Det har därför inte varit motiverat att presentera listan eller ta fram ytterligare statistiskt material eller tidsserier. Materialet visar dock tydliga tendenser.

Vad skiljer ersättningen till folkhögskolor jämfört med andra ersättningar?

Tidigare var det ganska vanligt att SKL tog fram rekommendationer för ersättningar av olika slag, men efter hand som bland annat lagstiftning reglerar vissa områden har dessa rekommendationer blivit ovanliga. En av uppgifterna för arbets/referensgruppen har därför även varit att undersöka hur andra system för mellankommunal ersättning (gymnasieskola) och ersättning mellan landsting/regioner (sjukvård) fungerar. När det gäller gymnasieskola styr skollagen hur ersättningen till kommuner gällande antagning till nationella program ska räknas ut. SKL tar dock fram en [handbok](#) varje år med en sammanställning av gällande bestämmelser enligt lag, förordning och föreskrifter samt kommentarer. När det gäller sjukvård finns ett [riksavtal](#) som SKL har varit med att ta fram.

Det som bland annat skiljer folkhögskolorna från dessa båda områden är:

- När det gäller interkommunal ersättning till folkhögskolor går ersättningen direkt från landsting/region till enskilda skolor. Det vill säga att det inte är en ren mellanregional ersättning
- Det är skillnad mellan obligatorisk, lagstyrd verksamhet och en frivillig verksamhet
- De system som finns för ersättning mellan kommuner eller mellan landsting/regioner inom andra områden är inte administrativt enklare, snarare tvärtom.
- Det är betydligt färre individer som går på folkhögskola (ca 30 000 per termin) än till exempel gymnasiet och av dem är det ännu färre som berörs av interkommunal ersättning för folkhögskola.

Förenkling av administration för såväl regioner och landsting som folkhögskolor

Arbets/referensgruppen har också försökt inventera orsaken till vad som tar mest tid när det gäller den administrativa bördan. Och vad som eventuellt skulle kunna avhjälpas med hjälp av de administrativa stödsystemen. Här har underlaget från 2014 tjänat som en utgångspunkt, men inspel från regioner och landsting har även inhämtats från SKL:s nätverk för chefstjänstemän som på landsting/regioner ansvarar för frågor om styrning och finansiering av folkhögskolor (våren 2017).

En av de saker som tar mycket tid är fakturahanteringen. Både för att folkhögskolorna ska ta fram underlaget och för landsting/regioner som lägger mycket tid på kontroll, framförallt gällande deltagarnas folkbokföringsadress. Här skulle det finnas möjlighet att koppla samman SPAR till det administrativa system som folkhögskolorna använder sig av. Det skulle dels kvalitetssäkra uppgifterna och ta bort ett kontrollmoment. Det finns ytterligare delar som skulle kunna automatiseras och tydligare tillämpningsanvisningar skulle kunna underlätta.

Slutsatser och förslag

Översynen har visat att SKL:s rekommendation gällande interkommunal ersättning för folkhögskolor i sin nuvarande form fortfarande är en fungerande modell, men har sina svagheter och utmaningar. Modellen med en rekommendation, istället för avtal eller överenskommelse, bygger på ömsesidighet och tillit för att det ska fungera. Det är också en förutsättning eftersom det inte finns några lagar som styr verksamheten. Om något landsting/någon region beslutar att inte tillämpa rekommendationen kan hela modellen falla. Så en av frågorna under processen har varit hur man kan säkra upp ett sådant system utan att öka administrationen? Modellen som den fungerar idag är redan administrativt tung både för folkhögskolor och regioner/landsting, speciellt med tanke på antal deltagare som det rör sig om.

Ett förslag som har lyfts är om det är möjligt att ta fram ett avtal eller en överenskommelse mellan regioner/landsting, folkhögskolorna och SKL. Det har inte, inom ramen för den tid som avsatts varit möjligt att undersöka detta vidare, men det hade varit intressant och kan vara en förutsättning för ett långsiktigt och hållbart system. Det är dock viktigt att en sådan överenskommelse eller avtal har en rimlig nivå av styrning och administration.

Det är svårt att se att det skulle gå att ta bort den interkommunala ersättningen. Det skulle slå hårt ekonomiskt, framförallt för vissa enskilda skolor, men även för vissa landsting/regioner. Risken är att det ökar protektionism och likriktning snarare än att främja mobilitet, mångfalden av olika utbildningar och friheten att kunna studera var som helst i landet.

Det är inte bara folkhögskolorna som har förändrats över tid. I och med det regionala utvecklingsuppdraget har regionerna bland annat ansvar för kompetensplattformarna där folkhögskolorna i vissa fall ingår. Kultursamverkansmodellen har också inneburit att dialogen med civilsamhället och därmed folkhögskolorna har fått en ny aktualitet och nya former. Det här påverkar hur regionerna förhåller sig till bidrag på nya sätt. Region Skåne har till exempel tagit fram en överenskommelse tillsammans med folkbildningen där man gemensamt identifierat ett antal utvecklingsområden. Här är det viktigt att följa utvecklingen.

Trots detta är det inte motiverat att föreslå ett helt nytt system i nuläget. Förslaget är därför att SKL tar fram en rekommendation för mobilitetsstöd för folkhögskola, som liknar nuvarande form för interkommunal ersättning. Samtidigt byter man namnet från interkommunal ersättning till mobilitetsstöd för att bättre spegla vad bidraget ska stimulera. SKL får också i uppdrag att tillsammans med RIO, OFI och representanter för landsting/regioner, ta fram nya tillämpningsanvisningar som tydliggör vad som gäller för till exempel korta kurser, distansstudier och filialverksamhet. Anvisningarna ska också innehålla konkreta förslag för att underlätta administrationen kring stödformen. Kultur- och fritidsberedningen får i uppdrag att undersöka vidare om det är möjligt att ta fram en överenskommelse mellan SKL, landstingen/regionerna och

folkhögskolorna gällande mobilitetsstöd till folkhögskolorna. Dessa förslag behöver dock förankras med berörda och därför skicka ut detta PM på remiss.

Förslag till beslut

Beredningen för kultur och fritid beslutar att:

- Skicka ut PM inklusive förslag på remiss till samtliga regioner och landsting, RIO, OFI och Fhf (Folkhögskoleförbundet inom SKL) med sista dag att lämna yttrande 2017-08-11. RIO och OFI uppmanas att inhämta synpunkter på förslaget från sina respektive medlemsskolor. Ärendet tas upp i kultur- och fritidsberedningen i september 2017 med förslag till styrelsen samma månad.

Påverkar det regionala utvecklingsuppdraget synen på folkhögskolorna och i så fall hur?

Östergötland: Det regionala utvecklingsuppdraget har inte inneburit att synen på folkhögskolornas betydelse har förändrats. Folkhögskolorna är fortsatt viktiga utbildningsaktörer tillsammans med gymnasie-, yrkeshögskolor och universitet. Och har därmed en viktig roll i arbetet med den regionala kompetensplattformen.

Kronoberg: Samhällets och arbetsmarknadens ständiga utveckling ställer höga krav på individens utbildning och kompetens. För att möta utmaningarna och bli konkurrenskraftiga satsar Region Kronoberg på en fungerande kompetensförsörjning. Region Kronoberg stöder länets kommuner i deras arbete med skolfrågor, förmedlar utbildning och material. Det regionala utvecklingsuppdraget har synliggjort folkhögskolorna vilket upplevs som mycket positivt. Folkhögskolorna är på så sätt en integrerad del av den regionala kompetensförsörjningsstrategin.

Dalarna: Dalarna har ännu inte bildat region, men folkbildningen ingår i den av Landstinget Dalarna antagna Kultur- och bildningsplanen 2016-2018. Planen utgör ett underdokument till den Regionala utvecklingsplanen (Dalastrategin), men folkbildningen har där inte lyfts fram i någon större utsträckning. När Dalarna 2019 bildar egen region och tar fram sin kommande regionala utvecklingsplan finns förutsättningar för att folkbildningen kan komma att lyftas på ett annat sätt. Det finns en regional överenskommelse för etablering av nyanlända, Vägen in, där folkhögskolorna finns med som samarbetsparter när det gäller t ex Vägen till språk och utbildning och Vägen till social sammanhållning och delaktighet. Folkhögskolorna har på många sätt visat att man snabbt kan ställa om när stora samhällsförändringar sker. Ökade nationella uppdrag och höjda statliga anslag bidrar även till att stärka folkhögskolornas ställning som regionalt viktiga aktörer.

Halland: Ja, i många fall. Folkhögskolor lyfts fram som en viktig aktör i regional utveckling. Genom folkhögskolornas frihet från styrning möjliggörs utbildningar som i andra sammanhang kan vara svåra att starta. Folkhögskolor tar stort ansvar bland annat för mottagande och integrering av nyanlända. De spelar också en viktig roll med sitt arbete med ungdomar som saknar gymnasieutbildning.

Västra Götaland: Folkbildning och folkhögskolor spelar en viktig roll i det regionala utvecklingsuppdraget. Områden där Västra Götalandsregionen pekar ut folkhögskolor som viktiga aktörer är folkhälsa, fullföljda studier, kompetensförsörjning, kultur, mänskliga rättigheter och överenskommelsen med den sociala ekonomin. Folkhögskolornas viktigaste utmaning är att utveckla sin verksamhet på ett sådant sätt att uppdragen från exempelvis kommuner och Arbetsförmedlingen utvecklas i nära

anknytning till kärnverksamheten och med civilsamhällsanknuten verksamhet och allmän- och särskild kurs. Det är angeläget att bidragsgivarna skapar goda förutsättningar för långsiktighet och stabilitet. Dialogen mellan folkhögskolorna bör därför utvecklas från systemet med interkommunala ersättningar, där kommunikationen sker genom fakturor, till att handla om hur vi kan möta vår tids samhällsutmaningar.

Uppsala: I den regionala utvecklingsstrategin för Region Uppsala ser man positivt på begreppet livslångt lärande. I huvudsak behandlas däremot folkbildningsfrågorna inom kulturförvaltningen och där är den regionala kulturplanen det viktigaste styrdokumentet. En ny regional kulturplan för åren 2019-2022 är under utarbetande. I kulturplanen beskrivs folkbildningen som en del av civilsamhället och som en viktig aktör i den lokala kulturutvecklingen.

Sörmland: Folkhögskolorna har i grunden en viktig del i den regionala utvecklingen. Det gäller naturligtvis framför allt grunduppdraget att bidra till ökad kompetens och höjd utbildningsnivå. Eventuellt kan ett utvidgat regionalt utvecklingsuppdrag bidra till att folkhögskolornas specifika former för kompetensutveckling bli mer synliga ur ett samlat bildnings- och utbildningsperspektiv samt även att möjligheterna till naturlig integration genom en mångfald av kurser uppmärksammas och utnyttjas mer.

Örebro: Genom det regionala utvecklingsuppdraget att bidra att skapa tillväxt i regionen får folkhögskolorna en viktig roll dels som demokratiutvecklare och dels som utbildningsanordnare. Detta kan påverka hur folkhögskolorna utvecklas och måste beaktas. Utmaningen är att finna balans mellan bildningsidealet och samhällets behov av kompetensförsörjning. Folkhögskolorna bidrar starkt till att människor utvecklas utifrån sina färdigheter, kompetenser och intressen, till regionens kompetensförsörjning t.ex. genom yrkesutbildning och är ett stort stöd för att hjälpa människor att komma ut i arbete eller till vidare studier. Folkhögskolorna har sin grund i inkluderande mångfald och motverkar utanförskap.

Skåne: Skåne står inför stora utmaningar när det gäller att säkra en långsiktig kompetensförsörjning. Genom en bättre matchning mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft med rätt utbildning och kompetens kan fler få ett arbete. Ett kraftfullt agerande så att fler människor får en försörjningskälla och en gemenskap ökar tillväxten. Skåne behöver underlätta för framförallt nya skåningar och unga att komma in på arbetsmarknaden. Vi behöver kraftsamla kring ungas arbetslöshet och motverka för tidiga skolavhopp och för sent inträde på arbetsmarknaden. Folkbildningen i Skåne har potential att spela en framträdande roll i det långsiktiga kompetensförsörjningsarbetet. Det utgör med sin verksamhetsmässiga, pedagogiska och organisatoriska särart en unik skolform, där de individuella förutsättningarna är i fokus. Folkhögskolorna har därigenom en unik position att medverka till att lösa

gemensamma samhällsutmaningar och goda möjligheter att nå dem som av olika skäl inte uppnått behörighet för vidare studier, som saknar arbetslivserfarenhet eller som är särskilt utsatta. Genom att erbjuda en flexibel utbildningsform, ett brett kursutbud, mångfald av metoder och kunskapen i att kunna möta individen där den befinner sig är folkbildningen en viktig kompetensförsörjningsresurs för den regionala utvecklingen i Skåne.

17 av Skånes 18 folkhögskolor är samlade i föreningen Skånes folkhögskolor i samverkan. Ett syfte med föreningen är att bli en tydligare part i det regionala kompetensförsörjningsarbetet. Som ett resultat av att civilsamhället får en allt större betydelse för den regionala utvecklingen har Region Skåne, Skånes Folkhögskolor i samverkan, Föreningen Skånes Studieförbund i samverkan och Skånes bildningsförbund ingått en överenskommelse avseende bildning- och utbildningsverksamhet. Överenskommelsen syftar bland annat till att synliggöra och stärka folkbildningens roll i det regionala utvecklingsarbetet. Överenskommelsen ska bidra till såväl statens fyra syften för folkbildningen som till förverkligandet av Region Skåne utvecklingsstrategi ”Det öppna Skåne 2030”. Målet är att tillsammans skapa ett långsiktigt samarbete för de gemensamma samhällsutmaningar som både folkbildningen och Skåne står inför. Överenskommelsen består av sju gemensamt identifierade områden; demokrati, integration, mångfald, kompetensförsörjning och arbetsmarknad, kultur, miljö och folkhälsa.

Region Skåne har följande två kulturpolitiska mål:

1. Skåne har ett rikt konst- och kulturliv av hög kvalitet med både bredd och spets
2. Alla har möjlighet att delta i Skånes kulturliv och upplevelser

För att uppnå de kulturpolitiska målen och bidra till målbilden i den regionala utvecklingsstrategin arbetar Region Skåne med nio kulturpolitiska strategier som ska genomsyra kulturnämndens arbete. Barn och unga samt nationella minoriteter är dessutom kulturpolitiskt prioriterade målgrupper. Folkhögskolorna i Skåne spelar en avgörande roll för kulturnämndens långsiktiga utvecklingsarbete. Folkhögskolorna i Skåne är viktiga i såväl utbildningsinfrastrukturen som den kulturella infrastrukturen, då folkhögskolorna erbjuder utbildningar inom konst- och kultur i hela Skåne men även erbjuder sina elever möjligheten att delta i kulturaktiviteter. Folkhögskolorna har därför stor betydelse som utbildnings- och kulturaktörer för det professionella kulturlivet. En del av utbildningarna har ett starkt söktryck från hela Norden. Flera av folkhögskolorna i Skåne har konst och kulturprofil och många samverkar med kommunerna om kulturprojekt vilket innebär att de är en viktig resurs både som utbildningsaktör och kulturarrangör i sin hemkommun. I synnerhet utanför de större städerna är folkhögskolorna en viktig utvecklingsaktör som skapar dynamik i det lokala kulturlivet och erbjuder invånarna ett konst och kulturutbud i närområdet.

Region Skåne vill därför stärka folkhögskolornas roll i utbildningssystemet avseende konstnärliga utbildningar samt stärka folkhögskolornas roll som kulturaktörer i Skånes kommuner.

Västmanland: Folkhögskolan som studieform har alltid spelat en viktig roll i regionen. Den har en fortsatt del i att bygga en attraktiv region och bör lyftas fram tydligare. I det regionala utvecklingsuppdraget har regionen ansvar för kompetensplattformen där folkhögskolan bör ingå som en naturlig del.

Jönköping: Sedan Region Jönköpings län bildades har folkhögskolornas betydelse för att bidra till länets arbetsmarknad blivit än tydligare, men det fanns även innan regionbildningen en stark medvetenhet om möjligheten att med folkhögskolornas utbildningsutbud stärka arbetsmarknaden.

Gotland: Folkhögskolestyrelsen/GVN nämnden menar att folkhögskolorna har en viktig funktion avseende kompetensförsörjning som utbildningssamordnare i det regionala utvecklingsarbetet. Med en ökad kännedom om folkhögskolornas potential och flexibilitet skulle fler regioner kunna använda eller samarbeta med folkhögskolorna i det regionala utvecklingsuppdraget.

Gävleborg: Det regionala utvecklingsuppdraget stärker bilden av folkhögskolornas betydelse och roll inom regionen. Folkhögskolorna finns geografiskt fördelade i regionen vilket ger möjlighet för hela regionen att utvecklas. T.ex. ger distanskurser och internat individen större möjlighet att välja både typ av utbildning och studieort. Gävleborgs län är en region med låg utbildningsnivå. Folkhögskolorna är en viktig faktor för att höja utbildningsnivån och tillväxten. Folkhögskolorna har även stor betydelse för integration av nyanlända.

Värmland: Folkhögskolan som skolform har under senare år fått en mer formell roll och funktion i det svenska utbildningssystemet. Vilket nu ytterligare förstärks genom ett regeringsbeslut att folkhögskolans allmänna kurser från och med 1 juli 2017 ansluts till Den europeiska referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande (EQF). Och insatser för att även ansluta särskilda kurser är på gång.

Folkhögskolorna har och i och med detta ytterligare stärkt sin funktion som en viktig aktör som bidrar till höjd utbildningsnivå och kompetensmatchning. Folkhögskolans flexibilitet är en tillgång då det gäller samordning och utveckling av kompetensförsörjning t.ex. i arbete med regionala kompetensplattformar.

Folkhögskolors utbud av estetiska kurser har traditionellt haft stor betydelse för kulturutveckling och kulturutbud och har med detta en viktig funktion i att förverkliga de regionala kulturplanerna.

Skolorna har genom specifika statliga kursuppdrag som är riktade mot ungdomar och invandrare, ex. SMF och Etableringskurser, visat att man med bra resultat svarat upp till statens målsättning. Att fler ungdomar går till vidare studier och att invandrare blir etablerade har stor betydelse i det regionala utvecklingsuppdraget.

Sammantaget så har folkhögskolan som skolform i och med det regionala utvecklingsuppdraget fått en tydligare funktion. Förutom den självklara styrningen av de egna offentligägda skolorna är kontakt och dialog med folkhögskolor med annan huvudman en viktig del i uppdraget.

Blekinge: Landstinget Blekinge ser stora möjligheter med verksamheten på Blekinge folkhögskola. Folkhögskolans grundpelare i verksamheten är just kultur och hälsa. Att vi genom kulturaktiveter ökar människors hälsa är väl känt. Likaså med bildning som pågår hela livet ger hälsoeffekter och utveckling för människor i alla åldrar. Så förutom sitt statliga uppdrag så gör folkhögskolan nytta inom Landstinget Blekinge. Ett exempel på detta är ”Snabbspår för invandrare med vårdutbildning”. Där folkhögskolan tillsammans med Landstinget och Arbetsförmedlingen genomför utbildning i svenska språket, sjukvårdssvenska och samhällsorientering samtidigt som de studerande får en språkpraktikplats inom Landstinget Blekinges verksamheter. Denna satsning är bra för alla parter, för kursdeltagaren ger det snabbare vägar till en anställning och för Landstinget ger det möjlighet att rekrytera i bristyrken.

En annan ibland bortglömd grupp är pensionärer som har möjlighet att läsa 15-16 olika kurser varje termin två dagar i veckan på Blekinge folkhögskola. Det ger den åldersgruppen hälsa och känsla av sammanhang. Vi ska inte glömma den sociala kontakten som är jätteviktig då många lever ensamma.

Folkhögskolans sommar kurser ger också hälsa och möjlighet att kunna gå en kortare folkhögskolekurs i skapande ämnen som konst, textil och musik. Den årliga Jazzveckan tillsammans med Musik i Blekinge är ett lysande exempel.